

og de fik i det hele taget en Række Rettigheder, hvoraf de fleste naturligvis er faldet bort, men der er dog endnu meget betydelige Privilegier tilbage. Lenene er ikke et Fænomen, vi kender alene her fra Danmark. Vi kender det fra hele Europa. Det er netop fra Sydeuropa, det er kommet her til Norden. Men allerede i 1792 udtaler man i det franske Nationalkonvent, at det var ganske uforeneligt med Frihedens og Lighedens Grundsætninger at opretholde disse Privilegier. De Erektionspatenter, som i sin Tid er udstedte til Lensbesidderne, indeholder Bestemmelser om, at Lenene — det er altsaa de første Len, der er Tale om — skal kunne hjemfalde til Staten. Rent teoretisk set kan man altsaa sige, at Staten langt ude har faaet en Arveret. Men det er vist uhyre tvivlsomt, om Statens Arveret kan blive effektiv i en overskuelig Fremtid, og derfor maa man, naar man ser praktisk paa Sagen, vistnok sige, at der ikke er saa forfærdelig stor Forskel paa de Len, her er Tale om, og de Stamhuse, som senere blev oprettet ifølge Christian den Femtes Danske Lov. Retten til at oprette Stamhuse, naar der var mindst 400 Tdr. samlet Hartkorn, blev benyttet i udstrakt Grad. Vi har i dette Øjeblik her i Landet af Len: 21 Grevskaber, 14 Baronier og 33 Stamhuse og Fideikommissgodser.

Man har, som sagt, gentagne Gange arbejdet paa at faa en Lovgivning, hvorved disse Privilegier skulde skaffes ud af Verden, Spørgsmaalet herom var fremme allerede i Provinsialstændernes Tid. Senere blev Sagen vidt og bredt diskuteret af den grundlovgivende Rigsforsamling, og en Bestemmelse derom indsattes i Grundloven af 1849 og er bevaret ved alle Grundlovsrevisionerne; den gaar ud paa, at det skal ved Lov nærmere ordnes, hvorledes de nuværende Len og Stamhuse og Fideikommiss kan overgaa til fri Ejendom. Der blev fremsat Forslag derom i 1851 af Biskop Monrad, og fra 1868 fremkom der gentagne Gange Forslag om, at disse Privilegier skulde bortfalde. Vi har nu i de senere Aar haft 2 Kommissioner, der har behandlet dette store og ret indviklede Spørgsmaal. Først sad, som jeg har nævnt, en Lenkommission fra 1909 til 1913, og

den fremkom med forskellige Indstillinger; men den Kommission, der sidst har behandlet dette Spørgsmaal, er den Landbokommission, som endnu sidder, men som har afgivet Betænkning om denne Sag. Jeg tror, det nu skal siges fast og bestemt, at nu, i Aaret 1919, maa Tiden være inde til, at denne Sag faar sin endelige Afgørelse. Jeg tror, vi kan være enige om, at i det nye Samfund, der nu kommer, er der ikke Plads til saadanne Privilegier.

Her stilles altsaa Forslag om, at 25 pCt. af Værdien af disse Len med Fideikommisskapitaler, hvorpaa der hviler Hjemfaldsret til Staten, skal indbetales til den danske Statskasse og for de andre Godsers Vedkommende 20 pCt. Privilegierne skal altsaa nu falde bort, og der er antagelig ingen, der vil hævde, at de skal bevares længere. Spørgsmaalet er saa: Kan vi forlange, at der skal betales noget til den danske Statskasse, i det Øjeblik Privilegierne falder bort og Lenene bliver givet som fri Ejendom til dem, der nu har dem? Jeg tror, man kan hævde, at det er der gode Argumenter for. Den højtærede Statsminister har allerede anført en Del. Man kan absolut hævde, at i det Øjeblik, Lenene gaar over til fri Ejendom, vil det for den nuværende Besidder betyde, at hans Formue gaar ikke saa lidt i Vejret. Jeg vil endvidere fremføre den Betragtning, at det gennem Tiderne har været en meget stor Assurance for de Slægter, her er Tale om; og det er Staten, der har været Assurandøren, idet Staten, naar der har været et eller andet Len, hvis økonomiske Forhold er kommet i Forfald ved Lensbesidderens Ødselhed eller ved, at han har administreret daarligt, straks har sagt: Nu kan du træde fra lidt, saa skal vi tage fat og administrere Godset, og saa kan der ad Aare, naar vi har faaet det paa Fode, være Sandsynlighed for, at du igen kan indtræde i dine Rettigheder. Det er altsaa en ligefrem Assurance, de har haft ved at være i Besiddelse af disse Privilegier. Derfor forekommer det mig berettiget at sige nu, at naturligvis skal vi gøre Ret og Skel til alle Sider, men en Del maa der indbetales til den danske Statskasse, naar Lenene gaar over til at blive fri Ejendom. Landbokommissionen, ikke som Helhed, men dens meget store Flertal — og det